

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

**«ЎЗБЕКИСТОНДА ОЗИҚ-ОВҚАТ
ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ
НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ ВА
УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ»
МАВЗУСИДАГИ**

Республика илмий – амалий анжумани

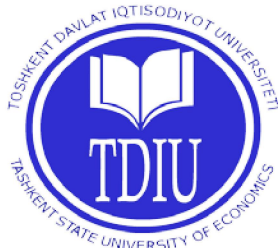
ИЛМИЙ МАҚОЛАЛАР ВА МАЪРУЗАЛАР ТЎПЛАМИ

2016 йил 15 декабрь

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

«ИҚТИСОДИЁТ» ФАКУЛЬТЕТИ

«ИҚТИСОДИЁТ НАЗАРИЯСИ» КАФЕДРАСИ

**«ЎЗБЕКИСТОНДА ОЗИҚ-ОВҚАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ
ТАЪМИНЛАШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ ВА УСТУВОР
ЙЎНАЛИШЛАРИ»**

МАВЗУСИДАГИ

Республика илмий – амалий анжумани

ИЛМИЙ МАҚОЛАЛАР ВА МАЪРУЗАЛАР ТЎПЛАМИ

2016 йил 15 декабрь

ТОШКЕНТ – 2016

қорамоллар 539,8 минг бошни, шу жумладан сигирлар 186,3 минг бошни, қўй ва эчкилар 131 минг бошни, паррандалар 6434,3 минг бошни ташкил қилди.

Фермер хўжаликлари томонидан ишлаб чиқарилган асосий қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ва уларнинг умумий ишлаб чиқариш ҳажмига нисбатан улуши куйидагича ифодаланади:

№	Маҳсулотлар	2015 йил		2012й нисбатан	
		Минг тонна	и/ч умумий ҳажми фоизда	ўсиш сурати фоизда	
1	Донли экинлар	6294,9	80,6	103,8	
2	Пахта	3343,4	99,5	97,2	
3	Картошка	542,9	24,1	111,4	
4	Сабзавотлар	3031,7	35,6	110,9	
5	Полиз экинлари	781,6	50,2	106,9	
6	Мевалар	1049,1	46,4	109	
7	Узум	720,8	54,5	108,6	
8	Гўшт	49	2,7	108,8	
9	Сут	285,6	3,6	111,2	
10	Тухум. млн. дона	501,3	11,4	107,9	
11	Жун, тонна	2240	6,9	106,4	

Ўзбекистон Республикаси статистик ахборотномаси

Мамлакатимизда қишлоқ хўжалигида сифатли ва ҳафсиз озиқ –овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда жаҳон банкининг бераётган ёрдами тавора ошиб бормоқда, жумладан 2015йил умумий суммаси 380 млн. доллар бўлган 8та лойиха амалга оширилди.

*доц. Н.Мардиев, И. Акбаралиев,
ТошДАУ*

Кичик бизнес ва тадбиркорликни инновацион ривожлантириш омиллари

Маълумки, кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларининг инновацион фаолиятини ривожлантириш кўп жиҳатдан унинг бошқарув тизимини самарадорлигига боғлиқдир. Кичик бизнес субъектларининг инновацион фаолиятини ривожлантиришдан мақсад бутун ишлаб чиқариш тизимини янгилаш ҳисобига ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, илмий-техник, интеллектуал ва иқтисодий салоҳиятдан самарали фойдаланиш асосида кичик бизнес субъектларининг рақобатбардошлигини оширишдан иборатдир.

Иқтисодиётни тузулмавий ислоҳ этиш ва модернизациялаш туфайли нафақат экспорт ҳажминин юқори суръатларда барқарор ўсишига, балки унинг таркибини сифат жиҳатдан яхшиланишига эришилмоқда:

2015 йилда ЯИМ таркибида нодавлат секторининг улуши 82,9% бўлиб, улгуржи ва чакана савдо, ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг эса қарийиб 100%и нодавлат сектори томонидан ишлаб чиқарилмоқда;

кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ЯИМдаги улуши 1991 йилда 1,5%ни ташкил этган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 28 апрелдаги “Иқтисодиётда хусусий мулкнинг улуши ва аҳамиятини ошириш чора-тадбирлари тўғрисидаги” қарори билан тасдиқланган Хусусийлаштириш дастурининг амалга оширилиши натижасида ЯИМда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улуши 56,7 фоиздан ошди. Яъни 2000 йилга нисбатан унинг улуши 1,8 баробар ошганлигини кўришимиз мумкин¹.

¹ Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг мамлакатимизни 2015-йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2016-йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги маърузаси. “Халқ сўзи” газетаси. 18.01.2016 йил.

Кичик бизнес субъектларининг инновацион фаолиятини ривожлантириш ва улар фаолиятига бошқарувнинг инновацион технологияларини жорий этиш қуйидаги омиллар ҳисобига муҳим зарурият

ҳисобланади:

1. Кичик бизнеснинг ихчам ва ҳаракатчанлиги, бозор конъюнктураси ўзгаришлари ва истеъмолчилар эҳтиёжларига нисбатан тез мослаша олиш хусусиятларига эга эканлиги инновацион технологияларни

жорий этишда йирик корхоналарга нисбатан юқори таваккалчиликнинг пастлиги жиҳатидан яхши самара беради;

2. Кичик бизнес субъектлари фаолиятига инновацион технологияларни жорий этилиши уларни юқори трансакцион ҳаражатларини

камайтириб, рентабеллик кўрсаткичларини оширади;

3. Кичик бизнес субъектларининг янгиликларни тезкорлик билан ўзлаштира олиш салоҳияти уларга инновацияларни тижоратлаштиришдан юқори даромад олиш имкониятини беради;

4. Кичик бизнес субъектлари фаолиятига бошқарувнинг инновацион технологияларини жорий этилиши улар томонидан ишлаб

чиқарилаётган маҳсулотлар таннарҳини камайтириш, товар ва хизматлар

номенклатурасини ошириш, янги товарлар турларини сотиш ҳажмларини

кенгайтириш ҳамда маҳсулот сотишнинг истиқболли бозорларини ўзлаштириш

ҳисобига уларнинг экспорт салоҳияти ва рақобатбардошлигини

оширади.

Бугунги кунда инновация жараёнларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирларининг амалга оширилишида ривожланган мамлакатлар тажрибасидан ижобий фойдаланиш алоҳида аҳамият касб этади, бу эса охир-оқибатда инновация фаолиятини рағбатлантиришнинг мамлакатимизда ишлаб чиқилган тизимини ривожлантириш имконини беради.

Инновация тадбиркорлиги учун янги ғояни қидириш муҳим аҳамиятга эгадир. Тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш қандайдир аниқ режага асосланади ва асосида фаоллик ҳамда чуқур ўйланган инновация ташаббуси ётган тадбиркорлик ғояси ишлаб чиқаришни тўлиқ, шунингдек, унинг бир ёки бир нечта алоҳида қисмларини қамраб олиши мумкин.

Агар эътибор тадбиркорлик ғояларининг айнан айрим қисмларига қаратилса, ғояларни амалга ошириш, яъни корхонани тўлиқ ёки қисман янгилаш учун мумкин бўлган тадбиркор фаолиятининг асосий йўналишларини ажратиб кўрсатиш мумкин:

- ишлаб чиқаришнинг бошқарув тизимини ўрганиш;

- янги техника ёки технологияларни қўллаш;

- маҳсулотни ишлаб чиқаришда янада тежамли ёки мустаҳкам янги материаллардан фойдаланиш;

- маҳсулотларнинг дизайни, қадоқланишини яхшилаш;

- корхона реклама компаниясини ташкил қилишнинг принципиал янги

тизимни яратиш.

Кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари фаолиятининг инновация характери, нафақат, ишлаб чиқариш омиллари, ишлаб чиқариш жараёнининг ўзига ёки маҳсулотни ташкиллаштиришга нисбатан, балки ишлаб чиқариш жараёнида иштирок этаётганларни жой-жойига қўйишга нисбатан ҳам пайдо бўлиши мумкин. Бундай ҳолда тадбиркорлик ғояси қуйидаги фаолиятларга асосланган бўлиши мумкин:

- малакаси етарли бўлмаган ходимларни чиқариб юбориш мақсадида ишлаб чиқариш жараёнида барча иштирокчиларни бутунлай ёки қисман алмаштириш;

- жамоада ишлаётганларнинг "ишга мойиллик кайфиятини" ташкил қилиш;

- ҳар бир ходим ўз иш вақтидан унумли фойдаланиши учун чора-тадбирлар қабул қилиш.

Инновацион ғояларнинг аниқ манбалари қуйидагилар бўлиши мумкин:

- истеъмолчиларни, яъни уларнинг талабларини ўрганиш;
- олимлар, агар улар товар маҳсулотлари, хизматларнинг оригинал ёки такомиллаштирилган вариантларини яратишга олиб келиши мумкин бўлган материаллар, товар хусусиятларини ихтиро қилиш билан шуғулланадиган бўлса;

- рақобатчилар, баъзи ҳолларда уларнинг истеъмолчилар талабини қондиришга қаратилган фаолияти тадбиркорни ўзининг инновация режасини шакллантиришига туртиши мумкин;

- савдо агентлари, дилерлар ва бошқа воситачилар;

- инновацион фаолиятнинг аниқ элементлари бўйича тадбиркорнинг маслаҳатчилари;

- қорхонанинг бевосита ходимлари.

Ҳозирги кунда кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларининг инновацион жараёнларни бошқариш тизими турли вазиятларга мосланувчан бўлиб, комплекс характерга эга. Унинг зиммасига маҳсулотни ишлаб чиқаришга жорий этиш, ташкилий тузилма шакллари ва бошқарувчилик функцияларини қайта тузиш, янгиликларни амалиётга жорий этиш, инновацион жараёнларни бошидан охиригача бошқариш имкониятини таъминлаш каби бир қатор вазифалар юклатилади.

Ҳозирги иқтисодий шароитларда ҳаттоки, мувафиқиятларга эришаётган кичик тадбиркорлик тузилмалари доим ҳам янги инновацияларни қўлламасдан ҳамда йирик ташкилотлар билан ҳамкорлик қилмасдан янги маҳсулот ёки технологияларни ишлаб чиқишга қодир бўлмайди. Сўнгги йилларда республикада инновацион фирмалар пайдо бўлмоқдаки, уларнинг бошланғич капитали ақлий ресурслардир. Ушбу консалтинг инновацион фирмалар катта имкониятларга эга. Бундай фирмаларнинг асосий маҳсулоти - турли хилдаги маърузалар шаклини олган ғоялардир. Бу ерда жаҳон тараққиёти йўналишлари бўйича прогнозлар ишлаб чиқилади, иқтисодиётни таркибан қайта қуришнинг янги вариантлари таклиф этилади, турли лойиҳаларни баҳолаш ва техник - иқтисодий асослаш ишлари олиб борилади.

*И.ф.н., доц. Х.И. Боев, Б.Ч. Турсоатов,
ТДИУ*

Кичик бизнесга инвестицияларни жалб қилишнинг иқтисодий самарадорлиги

Бугунги кунда мамлакатимизда кичик бизнес фаолиятини ривожлантиришга жуда кенг имкониятлар яратилган. Ушбу мақолада кичик бизнесга инвестицияларни жалб қилишнинг иқтисодий самарадорлиги ҳақида маълумот берилган. Мақоланинг мақсади иқтисодиётимизни ривожлантиришда инвестицияларнинг ролини статистик кўрсаткичлар орқали номоён қилишдир.

Иқтисодиётимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улуши йилдан йилга ошиб бормоқда. Мамлакатимизда аҳолини иш билан таъминлаш муаммоларини ҳал қилишда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик жумладан касаначиликнинг турли шакллари кенг тарғиб этилиши мамлакатимизда мазкур соҳа ривожига улкан ҳисса қўшди. Юртимизда ўтказилаётган йилдан йилга ўзига хос анъана тусига кириб бораётган “Инновацион ғоялар техник ва технологик ишланмалар” халқаро ярмаркаси юртимиз тадбиркорлари ва ишбилармонлари учун ўзига хос тажрибаларни қўллаш, ғоя ва ишланмаларни амалиётга жорий этиш учун асос бўлиб келмоқда. Кичик бизнесни ривожлантириш билан боғлиқ тадбирлар ва тизимли равишда олиб борилаётган иқтисодий сиёсат натижасида мазкур соҳанинг иқтисодиётимиздаги ўрни янада юксалди. Инвестициялар дастурини банклар мисолида кўрадигин бўлсак Банк тизимининг жами капитали 2014-йилга нисбатан 23,3 фоиз кўпайиб, 7 триллион 800 миллиард сўмга етди. Сўнгги 5 йилда мазкур кўрсаткич 2,4 баробар ўсди. Банк тизими капиталининг етарлилик даражаси қарийб 24 фоизни ташкил қилди. Бу

Бўстонов М.М., Хайдарова Н., Тоғжиев А. Озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда кишлоқ хўжалиги маҳсулотларини кўпайтириш имкониятлари ва асосий йўллари.....	257
Абдурахманова Г.К. Кичик бизнес субъектларида инновациявий фаолиятни ривожлантириш йўллари.....	260
Джуроева С.К. Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқаришда иқтисодиёт тармоқлари улушини ошириш йўллари.....	262
Косимова Д. Важнейшие причины, сдерживающие и повышение эффективности малых предприятий.....	266
Мажидов К.Х., Хакимов Ш.Ш. Инновационные технологии в направлениях повышения качества хлопкового масла.....	268
Зиядуллаев К.Ш., Хикматова С.Ф. Моделирование перевозок сельскохозяйственной продукции.....	269
Шаринов Қ.Б., Тишабоев Д.К. Ўзбекистон кишлоқ хўжалиги маҳсулотлари экспортини ривожлантириш ва унинг таркибини диверсификациялаш масалалари.....	273
Карабаева Г.Ш., Холбекова Ф.Р. Саноатда кичик бизнеснинг роли.....	275
Xodjihatmedova Sh., G'aybullayev Sh. Korporativ boshqaruv – samaradorlikning muhim omili.....	276
Xodjihatmedova Sh., G'aybullayev Sh. Korporativ boshqaruv.....	277
Vabajanov R.Yu., Joraeva K.G. Sportchilarni faoliyatini rivojlantirishda oziq-ovqat mahsulotlarini roli.....	279
Иминова Н.А. Кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантиришда озиқ-овқат маҳсулотлари бозорида маркетинг тизими ўрни.....	281
Нормуродов Х.Э. Озиқ-овқат маҳсулотлари хавфсизлиги ва таъминоти ўртасидаги муттаносибликни таъминлашнинг долзарб вазибалари.....	282
Аллаёров Ш.А., Холдорев Э.Э. Аҳолини озиқ- овқат маҳсулотлари билан таъминлашда кичик бизнеснинг ўрни ва роли.....	285
Джамалова Х.С., Ҳабибуллаев М.М. Озиқ-овқат саноатида тадбиркорлик самарадорлигини баҳолаш.....	286
Begmatov D., Norqo'ziyev A. Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning jahon xo'jaligi va xalqaro iqtisodiy munosabatlar tizimida tutgan o'rni.....	288
Begmatov D., Norqo'ziyev A. Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning mazmuni, mohiyati va nazariy asoslari.....	289
Мадрахимова Г., Назаров С.Х. Кичик бизнес субъектлари ва уларнинг экспорт салоҳиятини ошириш.....	291
Исмоилова Г. Ф. Озиқ-овқат хавфсизлиги ва кичик бизнес.....	294
Яхшиева М.Т., Отабоев Ф. Озиқ – овқат хавфсизлигига аҳоли даромадларининг таъсири.....	296
Хасанов Р.Р., Набиев Ш. Оқилона сарф – озиқ-овқат хавфсизлиги таъминлаш гарови сифатида.....	297
Адилов Б.Б. Аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашда барқарорликка эришиш..	300
Мардиев Н., Акбаралиев И. Кичик бизнес ва тадбиркорликни инновацион ривожлантириш омиллари.....	302
Боев Х. Т., Турсоатов Б.Ч. Кичик бизнесга инвестицияларни жалб қилишнинг иқтисодий самарадорлиги.....	304
Сиддиқов З.Т., Хаитбоева Д.З. Кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятининг иқтисодий самарадорлигини ошириш йўллари.....	306
Норбоев О.А., Хамидова С.Я. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда бошқарув ҳисобининг аҳамияти.....	308
Нурмухамедова Ч.Г. Внеоборотные активы, предназначенные для продажи, и прекращенная деятельность.....	310